

²¹ Zie H. Gerlings, *Te Haarlem. Vóór vijftig jaren*, Haarlem 1884, 87.

²² De anonieme auteur van *De nagedachtenis*, 14-15.

²³ Op verzoek van Prinsen schreef Polman, die ook de dichtkunst beoefende, de tekst van *Schoolgezangen, voor drie stemmen; dienende tot dagelijksch gebruik bij het aan- en uitgaan der school, en bij bijzondere gelegenheden*. Door mij is geraadpleegd de zesde en vermeerderde druk, Amsterdam [Johannes van der Hey en Zoon] 1828 [16 cm.; 71 p.]. Voor de diverse edities zie F. Huiskamp, *Naar de vatbaarheid der jeugd. Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken 1800-1840. Een bibliografische catalogus*, Leiden 2000, 353.

²⁴ Zie voor Prinsen H. Wynbeek, 'Levensbericht van Pieter Johannes Prinsen,' in: *Handelingen (...) van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, 1854, 71-77. Voor Beets' herinnering aan hem zie *Na vijftig jaar. Noodige en overbodige opheldering van de Camera Obscura, door Hildebrand*, Haarlem 1888², 38-41.

²⁵ Door Nicolaas Beets, die zijn *Rijmbijbel* (1839) aan Polman had opgedragen. Zie *Dichtwerken*, II, 172.

²⁶ Gerlings, *Te Haarlem*, 86.

²⁷ Zie voor de correspondentie n. 3.

van der Hoeven (1798-1855). Hoezeer hij in aanzien stond in Haarlem, blijkt uit de eer die men hem toebracht bij zijn begrafenis op 6 februari 1840. Hij werd ter aarde besteld als was hij een ereburger van de stad. Zes predikanten van de hervormde gemeente en één evangelisch-luthers predikant gingen op de begraafplaats, toentertijd buiten de stad gelegen,²⁸ aan de baar vooraf. De scholen en tehuizen waar Polman het godsdienstonderwijs had verzorgd, waren vertegenwoordigd door deputaties van leerlingen en onderwijzers. De burgerij met daaronder vele aanzienlijke personen was ruim vertegenwoordigd. Door scholierenkoren werd 'geaccomponeerd met Bazuingeklank' gezongen. De 'lijkrede' werd gehouden door de nestor van de Haarlemmer hervormde predikanten, ds. H. Manger (1773-1844). Enkele dichtregels werden voorgedragen door ds. M.P. Meelboom (1789-1849).²⁹

Polmans publicaties bevestigen het beeld van een erudiet man in het bezit van grote theologische kennis. Weliswaar wordt door één van zijn bewonderaars wat zuinigjes geoordeeld over zijn *Christelijke voorstellen* (n. 12). Zij zouden niettegenstaande de daarin aanwezige blijken 'zijner ongemeene kennis, van de eenvoudigheid, de verlichtheid en de gematigdheid, die ook in zijn onderwijs doorstraalden en van eene bevattelijke en innemende voordracht,' niettemin 'het gemis van academische opleiding en van homiletische vorming' verraden.³⁰ Een eenentwintigste-eeuwse beoordelaar zal echter geneigd zijn dat oordeel als onbillijk te kwalificeren. Op basis van de bronnen waarover hij beschikt, zal hij eerder het standpunt huldigen dat Polman als 'predikant' en auteur de vergelijking met menig academisch gevormd theoloog uit zijn tijd glansrijk kan doorstaan. Hij zal het de aangehaalde beoordelaar evenwel graag toegeven dat Polman kennelijk met name als 'de catechiseermeester' een onuitwisbare indruk heeft nagelaten, niet alleen door de inhoud en de presentatie van de leerstof, maar ook door zijn authentieke omgang met jonge mensen, 'gewoon en eenvoudig' en wars van alle moralisme.³¹ Door zijn optreden en 'uitstraling' voelden zij zich tot hem aangetrokken. 'Ik beschouw hem als mijn vriend,' merkt één van zijn oud-leerlingen op.³²

Zozeer genoot Polman de sympathie en de bewondering van zijn discipelen dat door drie van hen, Nicolaas Beets, mr. Johannes Enschedé Jr. (1785-1866) en mr. Herman Gerlings (1816-1888), gedreven door 'dankbaarheid,' het initiatief genomen werd Polmans graf te sieren met een gedenksteen. De witmarmeren zerk³³ werd op 16 maart 1841 op het graf geplaatst als een geschenk van 160 voormalige leerlingen. Namens hen werd het woord gevoerd door Beets. Hij sprak bij die gelegenheid onder meer de volgende woorden: